

o. dr Jan Dezyderiusz Pol
Instytut Politologii
Studium Pracy Socjalnej i Polityki Społecznej
Uniwersytet Kard. S. Wyszyńskiego
Warszawa

Kontrola społeczna nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności

Charakter wykonywania kary pozbawienia wolności zmusza państwo do szukania sprawnych mechanizmów nadzoru. W celu zapewnienia osobom pozbawionym wolności odpowiednich warunków bytowych standardy stawiają pewne, trudno osiągalne wymagania. Nie mniej istotne znaczenie odgrywa także kontrola społeczna, sprawowana między innymi przez organizacje pozarządowe, charytatywne, Rzecznika Praw Obywatelskich i wolontariuszy. Dla sprawnego funkcjonowania systemu penitencjarnego, obok kontroli państwa opartej na rozwiązaniach prawnych, niezbędna jest towarzysząca kuratela tychże organizacji i instytucji, bo podczas, gdy państwo chroni i resocjalizuje skazanych, one ze swej natury mają ich wspierać. Jakkolwiek możemy mówić za M. Foucaultem, że „więzienia są nieodłączną rzeczywistością związaną z ludzkością”, to jednak z racji swej funkcji, gromadząc w swych murach osoby, które weszły w konflikt z prawem, same stają się instytucją niejako narażoną na „destrukcję”.¹ Kontrola społeczna ma między innymi pomóc w dostrzeżeniu w porę i zasygnalizowaniu ewentualnych nieprawidłowości.

Sam udział społeczeństwa w procesie wykonywania kary pozbawienia wolności ma wieloletnią tradycję, którą zapoczątkowało powstanie w USA pierwszego stowarzyszenia pomocy więźniom. Z czasem idea ta dotarła do innych krajów.

„W Polsce, już w okresie zaborów, zaczęła się upowszechniać koncepcja pomocy więźniom. Początkowo, jeszcze w XIX w., powstawały, mające charakter nielegalny, organizacje patronackie. Szansa na powołanie instytucji społecznej niosącej pomoc więźniom pojawiła się w 1907r. po wydaniu przez rząd carski ustawy o warunkowym zwolnieniu niektórych więźniów oraz kierowaniu ich na próbę do pracy.”²

¹ Zob. M. Foucault, *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, Warszawa 1993, s. 324–325.

² R. Musidłowski, *Udział społeczeństwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności*, w: *Biuletyn RPO – MAT*. Nr 32, Warszawa 1997r., s. 397–398.

W 1909 r. utworzono w Warszawie „Patronat Opieki nad Więźniami” - pierwszą instytucję społeczną, która miała za zadanie: zaspokajanie potrzeb materialnych więźniów, pomoc prawną, pomoc w pisaniu listów i pism urzędowych zgłaszającym się członkom rodzin uwięzionych, organizowanie nauki zawodu w więzieniu, udzielanie pomocy i opieki zwalnianym z więzienia.

Obecnie, w obowiązującym w Polsce ustawodawstwie podstawę do realizacji działań korekcyjnych oraz zasad postępowania z osobami osadzonymi oraz eks - więźniami stanowią: Kodeks karny wykonawczy, Ustawa o Pomocy Społecznej oraz (w pewnym zakresie) Ustawa o Służbie Więziennej.³ W kontekście omawianej problematyki należy zauważyć, iż pomimo spójności aktów prawnych oraz wielu podejmowanych na ich bazie rozwiązań – realizacja tychże wymaga większej konsekwencji. Warto przyjąć do świadomości, że skazani wcześniej czy później powrócą do naszego społeczeństwa, i to, jacy będą, zależy również od wspólnego wysiłku poświęconego ich resocjalizacji.

„Społeczeństwo musi być zainteresowane tym, jacy ludzie wyjdą z zakładów penitencjarnych, czy się oni odnajdą w wolnym społeczeństwie, a przede wszystkim – czy powrócą z izolacji więziennej jako pożyteczni jego członkowie”.⁴

Kodeks karny wykonawczy (k.k.w) nie tylko definiuje cel wykonywania kary pozbawienia wolności, ale także wskazuje na możliwości resocjalizacji penitencjarnej i kontroli społecznej. K.k.w. koncentruje się przede wszystkim na poszukiwaniu takiego sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności, który by zmniejszył chęć powrotu do przestępstw oraz spowodował „...wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądaných postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego”.⁵

W drodze do osiągnięcia zamierzonego celu, k.k.w wskazuje na konieczność współpracy instytucji i osób, które mogą działać na rzecz readaptacji więźniów. „W wykonywaniu kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych, w szczególności związanych z pozbawieniem wolności, mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, których celem działania jest realizacja zadań określonych w niniejszym rozdziale, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania. Podmioty, o których mowa w § 1, mogą w porozumieniu z dyrektorem zakładu karnego lub aresztu śledczego uczestniczyć w prowadzeniu działalności resocjalizacyjnej, społecznej, kulturalnej,

³ Dz. U. Nr 90, poz. 557, Dz. U. Nr 115, poz. 728 - tekst jednolity, Dz. U. Nr 79, poz. 523.

⁴ T. Szymanowski, *Powrót skazanych do społeczeństwa*, Warszawa 1989, s. 6.

⁵ Kodeks karny wykonawczy (k.k.w), art. 67 § 1.

oświatowej, sportowej i religijnej w tych zakładach lub aresztach”.⁶ Uzupełnieniem tych przepisów jest art. 41. „W celu ułatwienia społecznej readaptacji, a w szczególności przeciwdziałania powrotowi do przestępstwa, powinno udzielać się skazanym oraz ich rodzinom niezbędnej pomocy, zwłaszcza materialnej, medycznej, w znalezieniu pracy i zakwaterowaniu, a także porad prawnych. Pomocy, o której mowa w § 1, udzielają właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz kuratorzy sadowi; pomocy tej mogą również udzielać podmioty, o których mowa w art. 38 § 1.”⁷

W Ustawie o Pomocy Społecznej wymienia się podstawę do udzielenia pomocy osobom i rodzinom z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.⁸ Ustawa precyzuje również zadania pracownika socjalnego, a w art. 45 określa także, jak należy świadczyć pracę socjalną. „Praca socjalna prowadzona jest: z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód.”⁹ Istotny jest również fakt, iż nadal trwają prace legislacyjne przygotowujące ustawę dotyczącą pracowników socjalnych.

Z kolei w Ustawie o Służbie Więziennej w art. 8 - punkt 3 zezwala na tworzenie służb, działów, zespołów i stanowisk prowadzących działalność, między innymi, w zakresie

⁶ Tamże, art. 38.

⁷ Tamże, art. 41.

⁸ Zob. Art. 7, Ustawa o Pomocy Społecznej, Dz. U. Nr 115 poz. 728.

⁹ Tamże, art. 45.

zapewnienia opieki duszpasterskiej, stosownych warunków bytowych i pomocy socjalnej.¹⁰

W obecnej sytuacji materialnej i „etatowej” jednostki penitencjarne nie są w stanie rozwiązać wielu problemów na poziomie psychologicznym, resocjalizacyjnym i bytowym, stąd tak cenne jest wsparcie ich działań przez uprawnione do tego organizacje, fundacje i stowarzyszenia.

W dawnym rozumieniu systemu penitencjarnego, kiedy zdarzały się przypadki niehumanitarnego traktowania więźniów, rola tych organizacji koncentrowała się na ochronie przestrzegania prawa i właściwej realizacji k.k.w oraz regulaminów kary pozbawienia wolności. Po zmianie politycznej w naszym kraju społeczeństwo uzyskało możliwości rozwijania różnych inicjatyw, przez co zaistniała szansa na powołanie do życia takich form, które nie tylko będą kontrolować, ale i wspierać.

Choć „kontrola” w swym wydźwięku semantycznym może kojarzyć się pejoratywnie, to jednak w omawianym kontekście powinna być ona postrzegana jako element służący realizacji interesu społecznego. Wsparcie udzielane osadzonemu nabiera szczególnego znaczenia, należy bowiem pamiętać, że pomimo wyroku, jest on wykluczony z rytmu życia społecznego jedynie czasowo, na okres odbywania kary. „Nie w tym rzecz, czego kara powinna dosięgnąć, jeżeli chce się go zmienić; chodzi o to, co powinna zostawić nietknięte, jeśli chce się go uszanować.”¹¹ M. Foucault stwierdza również, że skoro nie możemy pozbyć się więźniów, to znaczy, że trzeba podjąć wobec nich optymalne działania. Do takich zalicza się właśnie powoływanie lub wspieranie działalności stowarzyszeń „penitencjarnych”.

Zakres prac tych organizacji pozwala zarówno na diagnozowanie, jak i rzetelną analizę problemów osób pozbawionych wolności, a także na aktywną pomoc i wsparcie po opuszczeniu przez nie zakładu karnego. Na działalność stowarzyszeń na terenie zakładów karnych zezwalają, wspomniane już, przepisy k.k.w, natomiast prawdą jest, iż o wiele swobodniej mogą pracować one z osobami, które opuściły już więzienie.

Tak rozumiana „kontrola” oznacza świadome działanie społeczeństwa, świadome czuwanie nad poprawnością wykonywania kary, poprzez wsparcie merytoryczne i materialne podczas jej odbywania oraz profilaktykę i pomoc w aktywizacji zawodowej po opuszczeniu zakładu karnego przez osadzonego.

Należy podkreślić, że im dłużej trwa kara izolacji, tym większe są jej konsekwencje dla skazanego. Wiąże się to z oddziaływaniem nań takich zjawisk, jak: deprivacja potrzeb,

¹⁰ Zob. Ustawa o Służbie Więziennej, Dz. U. Nr 79, poz. 523, art. 8, p. 3.

¹¹ M. Foucault, *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, Aletheia, Warszawa 2009, s. 86.

deprywacja godności, przyzonizacja, syndrom wyuczonej bezradności. Zetknięcie z przejawami podkultury więziennej i normami tzw. „drugiego życia” mogą w efekcie doprowadzić do wytworzenia u osadzonego osobowości karceralnej. Warto pamiętać ponadto, że oddziaływanie podkultury więziennej dotyczy nie tylko okresu kary, ale rozciąga się także na czas po opuszczeniu zakładu karnego, szczególnie w zakresie „wsparcia” w życiu niezgodnym z prawem.

Wzrost przestępczości i niechęć do pozbawionych wolności powodują, że większość osób pragnie zapomnieć o problemach związanych z resocjalizacją skazanych, nie dopuszczając do świadomości, iż kiedyś powrócą oni do społeczeństwa. Tymczasem polski system więziennictwa jest przeciążony, a jego wydolność nadal nie satysfakcjonuje społeczeństwa.¹²

Współczesnych penitencjarystów inspiruje idea udziału społeczeństwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności. I choć ma ona swoich przeciwników, w polskim systemie penitencyjnym wciąż próbuje się wypracować skuteczniejsze możliwości współpracy skazanych ze społeczeństwem.¹³ Współpraca ta dotyczy rozmaitych płaszczyzn, do których, obok społecznej kontroli nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności, należą:

- uczestnictwo w typowej i specjalistycznej działalności penitencjarnej (kulturalno – oświatowej i sportowej, zatrudnieniu i nauczaniu, pozyskiwaniu rodzin skazanych do pracy wychowawczej, przygotowaniu skazanych do życia na wolności, pomocy medycznej i odwykowej oraz profilaktyki zdrowotnej),
- działalność pomocnicza (pomoc materialna i finansowa rodzinom skazanych w trakcie odbywania kary),
- szkolenie kadry więziennej i inne formy wsparcia intelektualnego,
- świadczenie przez więziennictwo materialnej pomocy innym podmiotom, zwłaszcza przez zorganizowane grupy skazanych lub funkcjonariuszy więziennych na rzecz społeczności lokalnych,
- opieka moralna (w tym posługi religijne i opieka duszpasterska).¹⁴

¹² Jak wynika ze statystyk Centralnego Zarządu Służby Więziennej, przez 11 miesięcy 2009 roku stan zaludnienia jednostek penitencyjnych przekraczał 100% faktycznej ich pojemności. W omawianym okresie doszło wśród osadzonych do 426 przypadków samoagresji i 269 ucieczek, zaś zatrudnieniem objętych zostało jedynie 33,4% odbywających karę. Zob. <http://sw.gov.pl/Data/Files/kunickim/statystyki/roczne/rok-2009.pdf> z dnia 29 XI 2010r.

¹³ Skuteczność oddziaływania społecznego podważają między innymi autorzy kanadyjscy: Y. Leville, M. Nicolas i A. Normandeau. Zob. J. Śliwowski, *Kara pozbawienia wolności we współczesnym świecie*, Warszawa 1981, s. 181.

¹⁴ Zob. J. Zagórski, *Formy współdziałania ze społeczeństwem w polskiej praktyce penitencjarnej*, [w:] *Problemy więziennictwa u progu XXI wieku*, Warszawa – Kalisz – Wiedeń 1996, s. 518 – 519.

Zgodnie z artykułem 67 § 3 k.k.w. do najważniejszych środków oddziaływania na skazanych zalicza się przede wszystkim: wykonywanie pracy, szczególnie sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, nauczanie, zajęcia kulturalno – oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne. Ważną rolę w tym oddziaływaniu odgrywają nagrody oraz kary dyscyplinarne, a także (w odniesieniu do skazanych wierzących) praktyki religijne i działalność duszpasterska.

„Akcentowanie mimo wszystko możliwości pozytywnych działań na więźniów ma głęboki sens, ponieważ, jak to pokazuje historia więziennictwa, w zakładach karnych, zwłaszcza tradycyjnych, przeważają negatywne oddziaływania na skazanych, chociaż prawo karne wykonawcze niemal zawsze stawia przed skazanymi cele poprawcze, zmierzające do społecznej readaptacji skazanego. Trudno wyobrazić sobie inne podejście, ponieważ (...) zmierzalibyśmy wyłącznie do odwetu i psychicznej oraz społecznej degradacji skazanego.”¹⁵

Zatrudnianie skazanych pełni różnorakie funkcje: zapobiega ich fizycznej i psychicznej degradacji, umożliwia świadczenie pomocy na rzecz rodzin, pełni rolę represyjną, ale i wychowawczą, a wreszcie wzmacnia bezpieczeństwo w zakładzie karnym.

Jak już powiedziano, ważnym czynnikiem wspierającym resocjalizację skazanych jest współdziałanie zakładów karnych z różnymi organizacjami charytatywnymi, stowarzyszeniami penitencjarnymi i instytucjami oraz fundacjami społecznymi. Wśród nich należy wymienić: Stowarzyszenie Readaptacji Społecznej i Pomocy Uwięzionym oraz ich Rodzinom „Patronat”, Komitet Helsiński, Wrocławskie Towarzystwo Opieki nad Więźniami oraz Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta (do roku 1989 noszące nazwę Towarzystwa Pomocy im. A. Chmielowskiego), Fundację Ludzi Wykluczonych i Przyjaciół - Człowiek, Fundację „Pomagamy”, Fundację „Wybieram Wolność”, Stowarzyszenie Bractwo Więzienne, Fundację „Sławek”, Stowarzyszenie Amnesty International, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej i wiele innych lokalnych inicjatyw oraz form wspomagania osób w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności lub po jej zakończeniu.

Niektóre placówki, w ramach przysługujących im ustawowych uprawnień, do realizacji zadań pomocy postpenitencjarnej zatrudniają specjalistów z lokalnych Ośrodków Pomocy Społecznej. Odbywa się to na zasadzie porozumień między instytucjami. (Jako przykład mogą tu służyć: Zakład Karny typu półotwartego w Zabrze czy areszt śledczy w Krakowie. Oddelegowani pracownicy socjalni z Ośrodka Pomocy Społecznej pełnią tam dyżury

¹⁵ T. Szymanowski, *Polityka karna i penitencjarna w Polsce w okresie przemian prawa karnego. Podstawowe problemy w świetle badań empirycznych*, Warszawa 2004, s. 178.

w określone dni tygodnia i skazani czy tymczasowo osadzeni sami mogą zgłaszać się ze swymi problemami).

Część zadań związanych z „kontrolą” społeczną realizowana jest przez wolontariuszy. Jednakże, jak dowodzą wyniki badań przeprowadzonych na populacji wolontariuszy więziennych, 95,2% z nich nie musiało spełniać żadnych kryteriów formalnych ani merytorycznych, aby podjąć się pomocy potrzebującym. Wystarczyła jedynie dobra wola działania.¹⁶ Nikt nie badał także predyspozycji osobowościowych kandydatów do spełniania zadań wolontariatu. Jedna trzecia badanych orzekła, iż dostrzega mankamenty we własnej działalności charytatywnej, wynikające z braku dostatecznej wiedzy czy umiejętności koniecznych do prawidłowej realizacji działań pomocowych. Braki dotyczyły zwłaszcza umiejętności w zakresie postępowania z różnymi kategoriami podopiecznych, na przykład osobami uzależnionymi czy cierpiącymi na zaburzenia psychiczne. Wśród innych słabych stron swej pracy wolontariusze wymieniali brak odpowiednich środków finansowych, zbyt małą liczbę chętnych do tejże pracy oraz niedostateczną współpracę z różnymi organizacjami i stowarzyszeniami wspierającymi pracę penitencjarną.¹⁷

„Kontrola” społeczna nad prawidłowością wykonywania kary pozbawienia wolności nieustannie ewoluuje i doskonali się. Obok „klasycznych” metod stosowany jest system kar alternatywnych, w tym system probacji. „Korzyści płynące z probacji są ogromne. Sanford Bates, znany amerykański ekspert prawa karnego, stwierdził nawet, że „probacja może być uważana za inwestycję w ludzkość. Zachęca zamiast przynosić rozgoryczenie. Buduje, a nie degraduje. Jest inwestycją w ochronę społeczeństwa.”¹⁸

Na szczególną uwagę zasługuje coraz szerzej podejmowana inicjatywa SDE (system dozoru elektronicznego).

SDE obejmuje nadajniki, urządzenie monitorujące podłączone do telefonu stacjonarnego lub komórkowego oraz komputera przyjmującego sygnały z urządzenia monitorującego. Nadajnik wysyła sygnały radiowe do stacjonarnego urządzenia monitorującego oraz nadaje i odbiera sygnały z centrali. Można dowolnie poszerzać lub zawężać obszar poruszania się skazanego, który nosi na nodze specjalną bransoletkę. W mieszkaniu montuje się stację monitorującą, rejestrującą ruchy skazanego. Notuje ona każdą próbę opuszczenia mieszkania, a także posiada liczne zabezpieczenia uniemożliwiające próby manipulacji.

¹⁶ Większe możliwości dawała ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie. Zob. Dz. U. Nr 28 poz. 146.

¹⁷ Zob. M. Bocheńska – Seweryn i K. Kluzowa, *Motywy i formy pracy członków parafialnych zespołów charytatywnych*, w: *Roczniki Naukowe Caritas 2001*, s. 85.

¹⁸ A. Baładynowicz, *Filozofia probacji – podstawy aksjologiczne systemu sprawiedliwego karania*, [w:] *System penitencjarny i postpenitencjarny w Polsce*, T. Bulenda i R. Musidłowski (red.), Warszawa 2003, s.18.

SDE obejmuje skazanych na karę do 6 miesięcy pozbawienia wolności, lub do roku, jeżeli czas do odbycia kary nie przekracza 6 miesięcy. Skazany taki musi ponadto mieć miejsce stałego zamieszkania, wnieść odpowiednie opłaty, posiadać zgodę współmieszkańców na odbywanie kary tym systemem lub nienaganną opinię z zakładu karnego. Do opisanego systemu odbywania kary kwalifikowani są w pierwszej kolejności skazani w podeszłym wieku, chorzy oraz opiekujący się małymi dziećmi. Mogą na nich zostać nałożone trzy różne typy kar: areszt domowy, zakaz zbliżania się do określonych miejsc lub osób.

Zorganizowane wdrażanie SDE w założeniu ma w 2012r. objąć swym zasięgiem 7,5 tysiąca skazanych. Taka forma odbywania kary pozwala skazanemu na utrzymanie więzi z rodziną, pracą i środowiskiem, a także zapobiega demoralizacji, jakiej mógłby ulec podczas pobytu w zakładzie karnym. Tak więc wprowadzenie SDE daje szansę minimalizowania negatywnych skutków społecznych kary pozbawienia wolności.

Niebagatelne znaczenie mają także koszty tak odbywanej kary w porównaniu do tradycyjnego osadzenia. Utrzymanie więźnia w zakładzie karnym kosztuje ponad 2000zł, a SDE to koszt ok. 100zł miesięcznie. Obiektywnie stwierdzić jednak należy, iż argument, że SDE będzie o wiele tańszy niż tradycyjne odbywanie kary pozbawienia wolności, nie u wszystkich znajduje poparcie.¹⁹

Według Z. Hołdy z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka stosowanie elektronicznej obroży okazało się opłacalne w Szwecji, jednak tam koszty utrzymania więźnia są znacznie wyższe niż w Polsce, dlatego lepiej początkowo wprowadzać dozór elektroniczny pilotażowo, aby przekonać się, czy stać na to polskiego podatnika oraz czy rzeczywiście rozwiąże to problem przepełnionych więzień.²⁰

Zaspokojenie własnego poczucia bezpieczeństwa ma, jak wiadomo, kluczowe znaczenie dla jakości życia obywateli. Tymczasem przestępczość i różnego rodzaju patologie społeczne uniemożliwiają spełnienie tej potrzeby. „Uważa się, że aktualnie głównym źródłem zaniepokojenia, czy wręcz strachu u obywatela jest przestępczość pospolita, uliczna (...). Doświadczenia wielu krajów (zwłaszcza skandynawskich) w przeciwdziałaniu patologiom społecznym jednoznacznie wskazują (Jansen 1999), że efekty w dziedzinie profilaktyki i resocjalizacji występują wówczas, gdy główny ciężar wpływów w środowisku zostanie przeniesiony na aktywne zachowanie obywateli, identyfikujących się ze swym środowiskiem

¹⁹ Zob. <http://www.prawokarne.fora.pl/spotkania-wydarzenia-fakty.7/sde.98.html> z dnia 1 XII 2010r.

²⁰ Temat SDE wydaje się na tyle ważki, iż zdaniem autora niniejszego artykułu, wymaga szczegółowego omówienia w odrębnej, rzetelnej publikacji.

i społeczeństwem. (...) Twórcami profesjonalnych programów profilaktycznych i prewencyjnych, a tym samym konstruktorami zmian środowiskowych muszą być profesjonaliści z tej dziedziny, a konkretni obywatele współwykonawcami.”²¹

Działalność różnych form „kontroli społecznej” de facto sprowadza się do tworzenia warunków dla bezpiecznej readaptacji osób, które poprzez pobyt w więzieniu zostały wykluczone ze społeczeństwa. „Kontrola” realizowana przez stowarzyszenia, fundacje i organizacje społeczne przyczynia się do zwiększenia szans na skuteczność procesu resocjalizacji, a także służy podniesieniu bezpieczeństwa społecznego. Obywatele sami więc powinni być zainteresowani tworzeniem takich stowarzyszeń, mimo, że bezpośrednio nie doświadczają konsekwencji kary pozbawienia wolności.

Social control over the execution of a custodial sentence

The author of the article discusses the problem of social control over the execution of imprisonment taken by non-governmental organizations, charity organizations and various foundations and associations.

The author believes that these organizations allow to diagnose and analyze the problems of prisoners. He emphasizes that support for prisoner rehabilitation process is vital, as sooner or later they will return to the society.

²¹ K. Kołek, *Edukacja, świadomość prawna, wzorce postępowania, zapobieganie patologiom społecznym i przestępczości jako czynniki niezbędne w kształtowaniu praworządnego społeczeństwa obywatelskiego*, w: *Zagadnienia readaptacji społecznej skazanych*, F. Kozaczuk (red.), Rzeszów 2009, s. 205–206.

Bibliografia

- Bałandynowicz A., Filozofia probacji – podstawy aksjologiczne systemu sprawiedliwego karania, [w:] System penitencjarny i postpenitencjarny w Polsce, Bulenda T., Musidłowski R., (red.), Warszawa 2003
- Bocheńska – Seweryn M. i Kluzowa K., Motywy i formy pracy członków parafialnych zespołów charytatywnych, w: Roczniki Naukowe Caritas 2001
- Foucault M., Nadzorować i karać. Narodziny więzienia, Warszawa 1993
- Kołek K., Edukacja, świadomość prawna, wzorce postępowania, zapobieganie patologiom społecznym i przestępczości jako czynniki niezbędne w kształtowaniu praworządnego społeczeństwa obywatelskiego, [w:] Zagadnienia readaptacji społecznej skazanych, Kozaczuk F.(red.) , Rzeszów 2009
- Musidłowski R., Udział społeczeństwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności, [w:] Biuletyn RPO – MAT. Nr 32, Warszawa 1997
- Szymanowski T., Powrót skazanych do społeczeństwa, Warszawa 1989
- Szymanowski T., Polityka karna i penitencjarna w Polsce w okresie przemian prawa karnego. Podstawowe problemy w świetle badań empirycznych, Warszawa 2004
- Śliwowski J., Kara pozbawienia wolności we współczesnym świecie, Warszawa 1981
- Zagórski J., Formy współdziałania ze społeczeństwem w polskiej praktyce penitencjarnej [w:] Problemy więziennictwa u progu XXI wieku, Warszawa – Kalisz – Wiedeń 1996
- Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. Nr 90, poz. 557,
- Ustawa o Pomocy Społecznej, Dz. U. Nr 115 poz. 728
- Ustawa o Służbie Więziennej, Dz. U. Nr 79, poz. 523
- <http://sw.gov.pl/Data/Files/kunickim/statystyki/roczne/rok-2009.pdf> z dnia 29 XI 2010r.
- <http://www.prawokarne.fora.pl/spotkania-wydarzenia-fakty,7/sde,98.html> z dnia 1 XII 2010r.